

Повна назва: «Анатомія людини»

Статус: Нормативна.

Метою дисципліни є отримання студентами сучасних наукових знань про будову тіла людини, оволодіння основними термінами та поняттями анатомії людини, методами анатомічного дослідження, вивчення будови органів і систем тіла людини для засвоєння матеріалу з напрямку підготовки «Фізична реабілітація», галузі знань "Здоров'я людини". Знання анатомії закладає основу наукового світогляду, становить фундамент медичних досліджень, лежить в основі пізнання функціонування організму людини і його зв'язки із зовнішнім світом.

Завдання вивчення дисципліни - Розвивати у студентів цілісну природничо-наукову уяву про життя.

На основі анатомічного описання окремих форм і структур привити студенту синтетичне розуміння будови органів, систем органів і організму в цілому, тобто виявити взаємозв'язки органів і систем, а також зв'язок між структурою і функцією.

Виробити у студентів правильну уяву про зміни структури в зв'язку з функцією в процесі історичного розвитку організму, його єдинстві з навколишнім середовищем. Розкрити вирішальне значення праці, як основної умови існування людини для становлення і розвитку її організму.

Розкрити прогресивне теоретичне і практичне значення досягнень біології анатомії людини, показати їх справжню науковість; підкреслити пріоритет вітчизняних вчених в різних областях анатомії людини.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- завдання та значення предмета анатомія людини в системі медичної освіти та в майбутній практичній діяльності. Методи морфологічних досліджень;
- види тканин, особливості їхньої будови, функції та здатність до регенерації;
- біологічну характеристику живого організму як відкритої складної біологічної системи, здатної до саморегуляції;
- кістки, їх з'єднання, особливості будови, функції;
- основні групи м'язів людини, їхні властивості та функції;
- основні положення функціональної анатомії нервової системи;
- будову, розміщення залоз внутрішньої секреції,
- будову, топографію, функції органів травної системи, проекцію їх на скелет та ділянки тіла;
- будову, топографію, функції органів дихальної системи, проекцію їх на скелет;

- особливості будови та розміщення органів кровотворення та імунологічного захисту;
- будову і топографію серця та судин;
- будову і топографію органів сечової системи;
- будову, топографію, функції органів чоловічої та жіночої статевих систем;
- будову, топографію, функції органів чуття. Значення сенсорних систем (аналізаторів).

Студенти повинні вміти:

- розрізнати основні види тканин та їхні структурні особливості;
 - визначати на скелеті кісткові утворення та промацувати їхні орієнтири на живій людині;
 - демонструвати на муляжах топографічні утворення м'язів, їхні межі;
 - визначати на муляжах та анатомічних препаратах відділи центральної нервової системи, автономної частини периферійної нервової системи;
 - вирішувати проблемні та ситуаційні завдання щодо іннервації тіла людини, діяльності автономної частини периферійної нервової системи, півкуль великого мозку;
 - вирішувати проблемні та ситуаційні завдання щодо функцій залоз внутрішньої секреції;
 - розрізнати відділи травної та дихальної систем, особливості їхньої будови;
 - визначати основний обмін речовин та складати добовий харчовий раціон;
 - знаходити місця пульсації артерій та серединну вену ліктя;
 - демонструвати на муляжі відділи нефрона та аналізувати функцію нирок, враховуючи особливості кровопостачання;
 - складати схеми будови та функції аналізаторів;
 - визначати на муляжі зовнішні й внутрішні чоловічі та жіночі статеві органи;
 - аналізувати схему оваріально-менструального циклу, його фази та регуляцію;
 - самостійно користуватися анатомічними атласами, препаратами та муляжами.
- Вирішувати практичні завдання з будови та функцій організму.

Студенти повинні бути поінформовані про:

- основні етапи розвитку анатомії людини. Сучасні методи морфологічних досліджень;
- вплив зовнішнього середовища на будову, функції та розвиток людини;
- вікові та статеві особливості будови та функцій організму людини;
- сучасні досягнення теорії та практики медичної науки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 210 годин / 7 кредити ECTS.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Визначати основні кістки на скелеті. Називати і показувати основні деталі. Визначати сторони кісток.
2. Називати і показувати відділи та суглоби верхніх і нижніх кінцівок.
3. Визначати кістки лицьового та мозкового відділів черепа.
4. Визначення хребців різних відділів хребта за особливостями їхньої будови.

5. Промацування на людині та визначення на скелеті: остистих відростків хребців, фізіологічних вигинів хребта, яремної вирізки груднини, її мечоподібного відростка, кута груднини, міжребрових проміжків, підгруднинного кута.
6. Визначення відділів довгих трубчастих кісток.
7. Визначення кісток, що утворюють великий і малий таз, межі між великим і малим тазом, верхнього та нижнього отворів таза.
8. Демонстрування на скелеті статевих відмінностей таза.
9. Визначення на скелеті та промацування на людині клубового гребеня, верхньої передньої клубової ості, сідничного горба, великого вертлюга стегнової кістки, наколінка, присередньої та бічної кісточок.
10. Визначення за допомогою тазоміру на скелеті та на людині основних розмірів таза.
11. Промацування на людині та визначення на скелеті: ключиці, ості лопатки, надостьової, підостьової ямок, бічного і нижнього кута лопатки, присереднього та бічного надвіростків плечової кістки та її ліктьового відростка, нижнього кінця променевої кістки, п'ясткових кісток і кісток пальців.
12. Визначення на скелеті особливостей будови суглобів і неперервних з'єднань кісток осьового та додаткового скелета.
13. Визначення на скелеті відділів черепа, кісток лицевого і мозкового черепа, склепіння та основи черепа, орбіти, кісткової носової порожнини, виличної дуги.
14. Промацування на людині та визначення на скелеті: надбрівних дуг, лобових та тім'яних горбів, виличної дуги, скроневої ямки, коміркових відростків верхньої та нижньої щелепи, кута нижньої щелепи, її підборідного виступу, скронево-нижньощелепного суглоба.
15. Визначення швів черепа та місць розташування тім'ячок.
16. Визначення за місцем розташування основних груп м'язів людини та топографічних утворень, що мають значення для практичної медицини.
17. Промацування поверхневих жувальних м'язів, груднинно-ключично-соскоподібного м'яза, м'язів черевного преса.
18. Вирішення практичних завдань щодо функцій та основних рухів у суглобах.
19. Визначення на муляжі та скелеті верхньої і нижньої межі спинного мозку.
20. Визначення на муляжах основних структурних утворень зовнішньої та внутрішньої будови спинного мозку.
21. Визначення на муляжах виходу гілок шийного, плечового, поперекового та крижового сплетень.
22. Визначення на муляжах особливостей оболон головного мозку, оболон спинного мозку та просторів між ними.
23. Визначення на скелеті місць виходу коренів спинного мозку та місць проходження міжребрових нервів.
24. Визначення на моделі і препаратах головного мозку його відділів, часток, основних ядер, зовнішньої та внутрішньої капсул, основних борозен та звивин.
25. Визначення на муляжі головного мозку та черепі місць виходу черепних нервів та їхніх основних гілок.
26. Вирішення проблемних та ситуаційних завдань щодо іннервації тіла людини, діяльності автономної частини периферичної нервової системи, функціональних зон кори півкуль великого мозку.
27. Вирішення практичних ситуаційних та проблемних завдань щодо функцій залоз

- внутрішньої секреції.
28. Визначення на муляжі органів травної системи, їхніх відділів, особливостей будови, топографії.
 29. Вирішення практичних завдань щодо будови та функцій травної системи.
 30. Визначення відділів, особливостей будови, топографії органів дихальної системи, проекції їх на скелеті.
 31. Вирішення практичних проблемних та ситуаційних завдань щодо дихання та його регуляції.
 32. Визначення на скелеті меж серця та проекції клапанів серця.
 33. Знаходження місць пульсації артерій: спільної сонної, лицевої, поверхневої скроневої, підключичної, ліктьової, стегнової, тильної артерії стопи.
 34. Знаходження серединної вени ліктя для внутрішньовенних ін'єкцій.
 35. Визначення на муляжі топографії нирок та проекції їх на скелет.
 36. Визначення на муляжі відділів чоловічого сечівника від зовнішнього до внутрішнього вічка.
 37. Визначення на муляжі сім'яного канатика та його розміщення.
 38. Визначення на муляжі відділів матки, шарів її стінки, частини шийки матки, каналу шийки матки, особливостей будови шийки матки до пологів та після них.
 39. Визначення на муляжі розміщення органів малого таза в жінки, нормального положення матки, міхурово-маткової та прямокишково-маткової заглибин, частин склепіння піхви.
 40. Визначення на черепі та муляжі розміщення очного яблука, зорового нерва, зовнішніх м'язів очного яблука.
 41. Демонстрування на муляжі структурних утворень шкіри. Визначення місця для підшкірного введення лікарських речовин.
 42. Знаходити найважливіші м'язи за їх групами.
 43. Виконувати динамометрію.
 44. Диференціювати методи дослідження травлення в різних відділах травного каналу.
 45. Вирішувати практичні завдання про будову та функції травної системи.
 46. Визначати відділи й топографію органів дихальної системи, їх проекцію на скелеті.
 47. Схематично замальовувати будову органів системи дихання за атласом, моделями.
 48. Визначати життєву ємність легень та види повітря, які її складають.
 49. Підраховувати кількість дихальних рухів до і після навантаження.
 50. Визначати органи сечової та статеві систем, їх топографію й проекцію на скелеті.
 51. Схематично замальовувати будову органів сечової і статеві систем.
 52. Вирішувати ситуаційні та проблемні завдання, пов'язані з діяльністю сечової і статеві систем.
 53. Підраховувати пульс.
 54. Визначати місце прослуховування верхівки серця.
 55. Замальовувати велике та мале кола кровообігу.
 56. Вимірювати артеріальний тиск за методом Короткова.
 57. Складати схеми утворення гормонів та їх впливу на функції органів і систем органів.
 58. Складати таблицю із симптомами захворювань у разі гіпер- та гіпофункції залоз внутрішньої секреції.
 59. Вирішувати практичні завдання щодо функцій залоз внутрішньої секреції.
 60. Аналізувати рефлекторні дуги. Проводити дослідження колінного рефлексу.

61. Вивчати відділи головного та спинного мозку.
62. Складати схеми сегментарної іннервації тіла людини.
63. Заповнювати таблиці іннервації внутрішніх органів, впливу симпатичної та парасимпатичної нервової систем на функції окремих органів.
64. Схематично складати структуру аналізаторів.
65. За таблицями, муляжами, атласами, планшетами замальовувати будову органів зору та слуху.
66. Визначати гостроту зору за допомогою таблиці.

Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські	Самостійна робота
1.	ТЕМА 1. ВСТУП ДО АНАТОМІЇ ЛЮДИН	12	2	2	8
2.	ТЕМА 2. ОСНОВНІ АНАТОМІЧНІ ПОНЯТТЯ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗМУ	16	4	4	8
3.	ТЕМА 3. ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ СТРУКТУРИ	12	2	2	8
4.	ТЕМА 4. КІСТКИ ТА ЇХ З'ЄДНАННЯ	22	6	6	10
5.	ТЕМА 5. М'ЯЗОВА СИСТЕМА	16	4	4	8
6.	ТЕМА 6. ВЧЕННЯ ПРО НУТРОЦІ	12	2	2	8
7.	ТЕМА 7. ТРАВНА СИСТЕМА	16	4	4	8
8.	ТЕМА 8. ДИХАЛЬНА СИСТЕМА	12	2	2	8
9.	ТЕМА 9. СЕЧОСТАТЕВИЙ АПАРАТ	16	4	4	8
10.	ТЕМА 10. ЕНДОКРИННІ ЗАЛОЗИ	16	4	4	8
11.	ТЕМА 11. СЕРЦЕВО-СУДИННА СИСТЕМА	16	4	4	8
12.	ТЕМА 12. ЛІМФАТИЧНА СИСТЕМА	12	2	2	8
13.	ТЕМА 13. НЕРВОВА СИСТЕМА ЛЮДИНИ	20	6	6	8
14.	ТЕМА 14. ОРГАНИ ЧУТТЯ	12	2	2	8
Усього		210	48	48	114

Види робіт: оцінка навчальних досягнень здійснюється з використанням фонду оціночних засобів і технологій установи вищої освіти. Фонд оціночних засобів навчальних досягнень студента включає:

- типові завдання в різних формах (усні, письмові, тестові, ситуаційні тощо);
- контрольні роботи (поточні, підсумкові);
- захист реферату по темі навчальної програми дисципліни.

1. Початковий рівень визначається на першому практичному занятті за допомогою письмової контрольної роботи, яка складається з тестових завдань різного рівня складності.

2. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі:

- індивідуального усного опитування за теоретичними питаннями на основі рекомендованої літератури, які включені до методичних розробок з відповідних тем;
- у формі тестових завдань з однією чи декількома правильними відповідями;
- у формі письмових контрольних робіт.

3. Підсумковий контроль: здійснюється по завершенню модуля і включає в себе контроль теоретичних знань, практичних навичок і вмінь, проводиться відповідно до навчального плану у вигляді іспиту в 3 триместрі, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу.

Оцінка за модуль визначається з урахуванням оцінок поточного контролю та підсумкової оцінки, яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни. Максимальна кількість балів при вивченні модуля – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів, за результатами модульного підсумкового контролю – 40 балів.

Оцінка з дисципліни «Анатомія людини» визначається загальною кількістю балів, які набрав студент на всіх практичних і підсумкових заняттях.

Оцінювання:

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 90 до 100 балів	«5»
Від 75 до 89 балів	«4»

Від 60 до 74 балів, яку повинен набрати студент	«3»
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«2»

Викладач: Грищенко Геннадій Васильович, доцент кафедри медичної біології, анатомії людини, гістології цитології та ембріології, кандидат медичних наук. Стаж науково-педагогічної діяльності – 15 років. Має більше 170 наукових та навчально-методичних публікацій, в тому числі 2 колективні монографії, 7 навчальний посібник, 11 патентів на винахід, авторських свідоцтв.

Напрямки наукової діяльності. Удосконалення і практичне впровадження інноваційних методів медико-психологічної та соціально-психологічної реабілітації. Порівняльна психологія. Психофізіологічний моніторинг стану особистості в процесі професійної роботи та професійного відбору.